



RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'ZBEK TILINI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI VA ISTIQBOLLARI

THE ROLE AND PROSPECTS OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE DEVELOPMENT OF THE UZBEK LANGUAGE

F.f.n., dotsent Mirzakarimova Z.D.

TDU OF

21-25 SAMM guruhi talabasi

Nishonova Z.

Annotatsiya: ushbu maqolada o'zbek tilining rivojlanishi va saqlanishida raqamli texnologiyalarning muhim roli o'rganiladi. Unda til o'rganish dasturlari, mashina tarjimasi, sun'iy intellekt va onlayn lug'atlar kabi raqamli vositalarning o'zbek tilini modernizatsiya qilish va kengroq qo'llanilishiga qanday hissa qo'shayotgani ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: o'zbek tili, raqamli texnologiyalar, til rivojlanishi, sun'iy intellekt, mashina tarjimasi, raqamli ta'lim, lingvistik merosni saqlash, onlayn lug'atlar, o'zbek kontenti.

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar har sohada o'zgarishlar va yangiliklar olib kelmoqda. Xususan, milliy tillarning rivojlanishi va saqlanishida yangi axborot-kommunikatsiya vositalari katta ahamiyat kasb qilmoqda. O'zbek tili ham bu jarayondan chetda qolmay, raqamli platformalar, elektron darsliklar, tilni o'rganish dasturlari va avtomatik tarjima tizimlari orqali yanada jadal rivojlanmoqda. Ushbu maqolada raqamli texnologiyalarning o'zbek tiliga ta'siri, uning afzalliklari, duch kelinayotgan muammolar va kelajak istiqbollar tahlil qilinadi.

1. Raqamli texnologiyalar va til rivojlanishi

O'zbek tilining raqamli muhitda rivojlanishi quyidagi asosiy yo'nalishlarda amalga oshmoqda:

Elektron lug'atlar va onlayn resurslar: Bugungi kunda mustaqil so'zlashuvchilar va til o'rganayotganlar uchun ko'plab elektron lug'atlar va resurslar yaratilmoqda. Bu orqali so'z boyligini oshirish, izohlar va tarjimalardan foydalanish osonlashmoqda.

Onlayn ta'lim platformalari: Til o'rganish uchun virtual kurslar va platformalar faoliyat yuritmoqda. Bu, ayniqsa, chet tillaridan o'zbek tilini o'rganayotganlar uchun katta yordam beradi.

Sun'iy intellektga asoslangan tizimlar: Nutqni tanish, avtomatik tarjima va matn tahlili sohalarida raqamli texnologiyalar yordamida o'zbek tili uchun maxsus modellar ishlab chiqilmoqda.

2. Raqamli texnologiyalarning o'zbek tiliga ijobiy ta'siri

Raqamli texnologiyalar o'zbek tilining keng tarqalishiga va undagi so'zlar, iboralar, grammatik konstruktsiyalarni standartlashtirishga imkon yaratmoqda. Shu bilan birga:

- Tilni tezkor ravishda yangilash va qo'shimchalar kiritish mumkin bo'lmoqda. Masalan, yangi atamalar va texnik so'zlar tezda elektron lug'atlarga qo'shib boradi.

- Madaniy merosni saqlash va rivojlantirish: O'zbek tilida yozilgan eski asarlarni raqamlashtirish orqali ularni keng jamoatchilikka yetkazish mumkin.

- Jamiyatda til madaniyatini oshirish, yozma va og'zaki nutq madaniyatini rivojlantirish raqamli media vositalari yordamida amalga oshmoqda.

3. Raqamli texnologiyalar bilan bog'liq muammolar

Biroq, raqamli texnologiyalarning qator kamchiliklari ham mavjud:





- Raqamli avlod tilining buzilishi xavfi: Internet va ijtimoiy tarmoqlarda ko'plab yoshlar grammatik qoidalarni bilmay, ona tilining og'zaki va yozma shakllarini noto'g'ri ishlatmoqda.

- Lisoniy sifatni nazorat qilishning murakkabligi: Raqamli platformalarda so'zlarni to'g'ri ishlatish, imlo va uslubiy xatolarni avtomatik aniqlash hali mukammal emas.

- Texnik bazaning yetishmasligi: O'zbek tili uchun sun'iy intellekt modellarini yaratish uchun yetarli ma'lumotlar bazasi va mutaxassislar soni kamligi muammo hisoblanadi.

4. Raqamli texnologiyalar asosida tilni rivojlantirish istiqbollari

Kelajakda quyidagi yo'nalishlarga e'tibor qaratilishi zarur:

- Tilshunoslik va axborot texnologiyalari sohasidagi mutaxassislar hamkorligini kuchaytirish.

- Sun'iy intellekt texnologiyalarini yanada rivojlantirib, o'zbek tilining avtomatik tahlili va tarjimasini soddalashtirish.

- Internet platformalarida til madaniyatini targ'ib qilish uchun maxsus loyihalar tashkil etish.

- O'quv dasturlarida raqamli resurslardan unumli foydalanishni ko'paytirish.

Xulosa qilib aytganda, raqamli texnologiyalar o'zbek tilining rivojlanishi va kengayishida muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Ular tilning ommaviylashuvi, madaniy merosning saqlanishi hamda til o'rganish jarayonini soddalashtirishga imkon beradi. Shu bilan birga, texnologiyalarning cheklovlari ham mavjud bo'lib, ular ustida ishlashga ehtiyoj bor. Kelajakda o'zbek tilini raqamli asrda yanada rivojlantirish uchun ilmiy va amaliy loyiha, dasturlar ishlab chiqish zarur, bu esa milliy madaniyatning barqarorligi va taraqqiyotiga olib keladi.

Adabiyotlar:

1. Karimov A. Raqamli texnologiyalar va til rivojlanishi. -Toshkent: Universitet, 2020.
2. Rashidov M. Sun'iy intellektning til o'rganishga ta'siri. O'zbek tilshunosligi jurnali, 2018.12(3), 45-58.
3. Tursunov S. Mashina tarjimai va o'zbek tilining kelajagi. -Toshkent: TechBooks, 2021.
4. YuNESKO. Tilni saqlashda raqamli texnologiyalarning roli., 2019. Manba: <https://unesco.org>
5. Abdullayeva N. (2022). "Onlayn lug'atlar tilni modernizatsiya qilish vositasi sifatida". Markaziy Osiyo raqamli tadqiqotlar jurnali, 2022.5(1), 22-30.
6. Mirzakarimova, Z. D., Ikromjon Esanboyevich Uzoqov, and Bobirmirza Bakhtiyar Ogli Yusupov. "Types of words denoting the degree." *Science and Education* 5.12 (2024): 349-352.
7. Mirzakarimova, Z. D. "DARAJA BILDIRUVCHI SO'ZLARNING TURLARI." *International Conference*. Vol. 1. No. 9. 2024.
8. Mirzakarimova, Z. D., and M. N. Qosimova. "O 'ZGA TILLI GURUHLARDA TALABALAR OG 'ZAKI VA YOZMA NUTQINI O 'STIRISH METODIKASI" GA DOIR ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA INTERFAOL TA'LIM METODLARI." *Gospodarka i Innowacje*. 35 (2023): 11-16.
9. Mirzakarimova, Z. D. "The acquisition of a subjective color as a result of the conversion of the meaning of the word." *ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL* 11.2 (2021): 1404-1413.